

HY+

HELSINKIN YLIOPISTON KOULUTUS- JA KEHITTÄMISPALVELUT IIV
HELSINKI UNIVERSITY OF EDUCATION AND DEVELOPMENT SERVICES IIV
HELSINKI YLIOPISTON KOKKOSUUNNITTELU- JA KEHITTÄMIS- JA KASVATUSKESKUS IIV

KOULU MERKITYKSELLISENÄ KASVUYHTEISÖNÄ PROSESSIKOULUTUS MODUULI 4: KUMPPANUUS

MIKÄ ON HY+

HY+ on Helsingin yliopiston rahastojen omistama täydennyskoulutusyhtiö. Edistämme jatkuvan oppimisen toteutumista sekä Suomessa että kansainvälisesti.

HY+:lla on jo yli 40 vuoden kokemus täydennyskoulutuksesta. Autamme rakentamaan tuoreesta yliopistollisesta tutkimustiedosta työelämälähtöisiä koulutuksia asiakkaidemme tarpeisiin. Hyödynnämme ajankohtaisia opetusmetodeja ja digitaalisuuden mahdollisuuksia. Pyrimme jatkuvasti kehittämään opetuksemme sisältöä ja pedagogiikkaa vastaamaan yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin.

Kokemuksemme opetustoimen henkilöstökoulutusten järjestämisestä on pitkä ja laaja-alainen. Täydennyskoulutuksissamme yhdistyvät kasvatustieteellisen tiedekunnan tuorein tutkimustieto, käytännön sovellukset ja ajankohtaiset ilmiöt. Koulutuksemme pätevoittävät opetusalan henkilöstöä sekä vahvistavat työhyvinvointia ja oppilaitosten johdon ja opettajien osaamista.

KOULU MERKITYKSELLISENÄ KASVUYHTEISÖNÄ PROSESSIKOULUTUS

Prosessikoulutuksen tavoitteena on vahvistaa osallistuvien koulujen lasten, nuorten ja aikuisten merkityksellisyyden ja osallisuuden kokemista, edistää lapsen oikeuksien toteutumista, lisätä koettua hyvinvointia, ehkäistä kiusaamista ja kouluväkivaltaa sekä vähentää turvattomuuden, uupumuksen ja pahoinvoinnin kokemuksia kouluissa. Prosessikoulutuksessa osallistujat 1) perehtyvät tutkimusperäiseen tietoon sekä kansallisiin ja kansainvälisiin linjauksiin ja suosituksiin; 2) saavat koulutusta tutkimusperustaisiin menetelmiin; ja 3) edistävät opitun levittämistä omista kouluistaan ja kunnissaan.

Koulutuksen punaisena lankana kulkee dialogisuus, luovuus ja systeminen tarkastelu.

Prosessikoulutus koostuu neljästä moduulista, jotka ovat merkityksellisiä kohtaamisia koulussa, luovuus, koettelevat kasvatustilanteet ja kumppanuus. Prosessikoulutuksen moniääninen kouluttajatiimi muodostuu tutkijoista ja ammattilaisista. Lisäksi lapsen ja vanhemman näkökulma painottuu koulutuksen sisällöissä.

MODUULI 3:KUMPPANUUS

Koulutuspäivien sisällöt

- Välitehtävät
- Lasten suojeleminen ja moniammatillinen yhteistyö
- Sinulla on väliä!
- Icehearts; kolmas sektori kohtaa koulun
- Kumppanuus ja vaativa tuki
- Kodin ja koulun yhteistyö ja samaan suuntaan katsominen
- Lasta suojeleva liittouma, fasilitoitu dialogi
- Viimeinen koulutuspäivä työskentelyä suurryhmässä ja neljässä ryhmässä Piian, Niinan, Riikan ja Jarkon kanssa

Tästä tiedostosta löydät koulutuspäivien kouluttajien jaettavaksi annetun luentomateriaalin, mikäli kouluttaja on sen jakanut. Materiaalia käytettäessä viitataan tekijänoikeuksia noudattaen materiaalin tekijään/tekijöihin, joiden nimi/nimet löytyvät eri osioiden yhteydessä.

Luentojen lisäksi koulutuspäivissä painottui toiminnallinen ja kokemuksellinen työskentely.

MODUULIN VIERAILEVAT KOULUTTAJAT

Virve Toivonen

Emnet Tarer
kuva: Outi Neuvonen

Tiina Korpela-Liimatainen

Miika Niemelä

Riikka Heinzmann

Lasten suojelu ja moniammatillinen yhteistyö

Virve Toivonen, yliopistolehtori, dosentti HY

Lainsäädäntö- avain

- Asiakastietolaki = laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023)
- HL = hallintolaki (434/2003)
- LOS = YK:n lapsen oikeuksien sopimus (SopS 60/1991)
- LSL = lastensuojelulaki (417/2007)
- PL = perustuslaki (731/1999)
- SHAL = sosiaalihuollon asiakaslaki (812/2000)
- SHL = sosiaalihuoltolaki (1301/201)
- THL = terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Lapsen oikeudet (LOS)

- Lapsilla on lähtökohtaisesti aivan sama perus- ja ihmisoikeussuoja kuin aikuisilla.
  - Toteutumisen esteenä usein aikuisten asenteet (been there, done that).
- Sen lisäksi lapsilla on oikeuksia, jotka perustuvat yksin alaikäisyyteen, eli ne ovat oikeuksia, joita aikuisilla ei enää lähtökohtaisesti ole.
  - Kehityksen turvaaminen
  - Lapsen etu
  - Osallisuusoikeudet
  - Yhdenvertaisuus
  - Erityinen suojelu
  - Kehittyvien valmiuksien huomioon ottaminen

Huoltajan asema ja oikeudet

- **Perheyhteyden periaate**, johon kuuluu mm. huoltajan lähtökohtainen oikeus päättää lasta koskevista asioista silloin kun lapsella ei itsellään ole siihen oikeutta.
  - Näkyy lähes kaikessa lasta koskevassa kansallisessa lainsäädännössä siten, että huoltajalla on joko päätösvalta alaikäistä lastaan koskevassa asiassa taikka häntä on kuultava tai häneltä on saatava suostumus ennen kuin viranomainen voi toimia asiassa.
- **Huoltaja # vanhempi.**
  - Kaikki lapseen liittyvät oikeudet kuuluvat huoltajalle, vanhemmuudesta seuraa ainoastaan elatusvastuu lapsesta ja lapsen oikeus periä vanhempansa.
  - Esim. lastensuojelulaissa on säädetty tähän joitakin poikkeuksia.

Lasten suojelu

- PL 19 § 3: Julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.
  - Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla.
  - Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään.
    - Tätä tehtävää täyttävät lukuisat hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut: neuvolat, päiväkodit, koulut jne.
  - **Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta (LSL 3 §).**

Lastensuojelu

- Sosiaalihuollon erityispalvelu, ”viimekätinen turvaverkko”.
- Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu ja sitä toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto (LSL 3 §).
- Lapsen edun niin edellyttäessä lastensuojelussa voidaan toimia myös lapsen ja perheen tahdon vastaisesti.

Moniammatillinen yhteistyö

- Moniammatillisessa työskentelyssä asiakkaan asian käsittelyyn osallistuu useampi viranomainen tai muu toimija. Kukin tahoo hoitaa omat, lakisääteiset tehtävänsä ja toimii oman toimivaltansa rajoissa eikä eri viranomaisten edustajista muodostu uutta, asiasta päättävää viranomaista.
- Lähtökohta: Konsultoivalla viranomaisella säilyy vastuu asian hoitamisesta.
  - HUOM! Ei aina välttämätöntä vaihtaa esim. salassa pidettäviä tietoja.
- Keskeistä on lapsen kokonaistilanteen hahmottaminen ja sen perusteella tehtävä tuen tarpeen arvioiminen. Siksi eri viranomaisten on vaihdettava asiantuntemustaan ja koottava lasta koskevat tiedot yhteen.
- Muutoin voi käydä niin, ettei kokonaiskuvaa muodostu kenellekään ja lapsi jää vaille niitä tukitoimia/palveluja, joihin hänellä on oikeus. Pahimmassa tapauksessa lapsen fyysinen/henkinen hyvinvointi vaarantuu.

Hallintolaki (10 §)

- Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä.
- Ei johdettavissa yleistä tietojenanto- tai virka-apuvelvollisuutta, vaan niistä säädetään erikseen.

Varhaiskasvatus

- Yleisen tason velvoite:
  - Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään **toimittava yhteistyössä** opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.
  - Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on **tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä** sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi (varhaiskasvatuslaki 7 §).
- Yksittäisen lapsen tasolla: Varhaiskasvatuksen tavoitteet (varhaiskasvatuslaki 3 §):
  - mm. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää lapselle tarpeen mukaan tarkoituksenmukaista tukea **tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä**.

Perusopetus

- Tehostettu tuki (16 a §):
  - Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään **pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.**
- Erityinen tuki (17 §):
  - Moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta on yksi erityisen tuen myöntämisen arviointiperuste. Tarvittaessa sitä täydennetään psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä.
- Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus (4 a §):
  - Moniammatillinen yhteistyö ja tuki siirtymissä.

Sosiaalihuolto (SHL 41 §):

- Palvelutarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi **sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä**, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista. Jos se edellyttää muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, **on näiden tahojen osallistuttava sosiaalihuollon työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelman laatimiseen.**
- Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että eri palvelut **muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden**. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.

Lastensuojelu

- Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen (LSL 14 §):
  - **Hyvinvointialueen on huolehdittava** siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.
  - Moniammatilliset asiantuntijaryhmät, jotka avustavat sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa ja antavat lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.
- Erityinen huolenpito (LSL 71 §):
  - 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, **moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa**, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttämässä laajuudessa rajoittaa.
  - Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen **moniammatilliseen arvioon**, joka perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen.

Terveydenhuolto

- Neuvolapalvelut (THL 15 §):
  - Hyvinvointialueen on neuvolapalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä varhaiskasvatuksesta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.
- Opiskeluhoiltopalvelut (THL 15 a §):
  - Hyvinvointialueen on opiskeluhoiltopalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyötä on tehtävä myös oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, opiskeluhoilto- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.
- Myös esim. mielenterveydenhoito sekä päihde- ja riippuvuushoito.

Julkisuus ja salassapito

- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasta/potilasta koskeva tieto on salassa pidettävää, samoin kuin oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan koesuoritukset sekä oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia.
  - Tietoja ei saa luovuttaa, eikä niistä saa puhua sivulliselle ellei se, jota salassa pito suojaa, anna siihen **suostumusta** tai ellei **laissa erikseen niin määrätä**.
  - Huom. **myös viranomaiset ovat suhteessa toisiinsa sivullisia**.
  - Esim. varhaiskasvatuslaki 41 §, perusopetuslaki 40 ja 41 §, sosiaalihuollon asiakaslaki 17, 18 ja 20 §.
- HUOM! Asianosaisen (eli sen, jota käsiteltävä koskee, tiedonsaantioikeus on laaja.

Esim. tietojen luovutus perusopetuksessa (perusopetuslaki 40 §)

- Salassapitovelvoite: ” eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta”.
- Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on kuitenkin oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.
- Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.
- Siirtotilanteet: välttämättömät tiedot.
- Oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Esim. opetuksen järjestäjän tiedonsaantioikeus (perusopetuslaki (41 §))

- Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot varhaiskasvatuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta varhaiskasvatuksen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Kirjaaminen (asiakastietolaki 53 §)

- Sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden toimialojen monialaiseen yhteistyöhön osallistuvat henkilöt voivat salassapitosäännösten estämättä:
  - 1) **kirjata** edustamansa organisaation asiakirjoihin sellaiset yhteistyössä saamansa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot, jotka ovat **välttämättömiä** yhteisen asiakkaan asian hoitamiseksi sanotussa organisaatiossa ja
  - 2) **tallettaa** yhteistyön perusteella laaditun asiakassuunnitelman sanotussa organisaatiossa, jos se on asiakkaan kannalta välttämätöntä siinä asiassa, jonka hoitamiseksi asiakirja on laadittu.
- Tiedot ovat edelleen pysyvästi salassa pidettäviä eikä niitä saa käyttää eikä luovuttaa muihin tarkoituksiin, kuin mitä varten tiedot on tallennettu. Asiakastietoja saa säilyttää ainoastaan sen aikaa, kuin käyttötarkoituksen kannalta on välttämätöntä.

Kiitos!

Sinulla on väliä!

Eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevien kohtaaminen

Tarinani

Suomen
yleisimmistä
kieli- ja kulttuuri-
vähemmistöistä

- Tilastokeskuksen vuonna 2012 käyttöönotettaman syntyperäluokittelun mukaan:
  - Syntyperä ja taustamaa määräytyvät henkilön vanhempien syntymävaltiotiedon perusteella. Suomen väestötietojärjestelmään sisältyvät henkilöt jaetaan näin ollen suomalaistaustaisiin ja ulkomaalaistaustaisiin.
    - Suomalaistaustaisia ovat kaikki ne henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa.
    - Ulkomaalaistaustaisia ovat puolestaan ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.
      - Ulkomailla syntyneen henkilön taustamaa on ensisijaisesti biologisen äidin syntymävaltio.
  - Ulkomaalaistaustaiset jakaantuvat ulkomailla syntyneisiin ja Suomessa syntyneisiin henkilöihin.

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_03_10_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf

Maahanmuuttajat väestössä

Vuonna 2021 Suomen väestöstä oli ulkomaalaistaustaisia hieman alle 470 000 eli **8,5 prosenttia**. Selvästi koko maan keskiarvoa enemmän ulkomaalaistaustaisia asui Ahvenanmaalla, 17,3 prosenttia, ja Uudellamaalla, 15,7 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisista yli puolet asui Uudellamaalla. Myös Varsinais-Suomessa ulkomaalaistaustaisia asui suhteellisesti hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Suhteellisesti pienin ulkomaalaistaustaisten osuus oli Etelä-Pohjanmaalla, 2,7 prosenttia.

Ulkomaan kansalaiset

Suomessa asui vuoden 2021 lopussa yli 296 000 ulkomaan kansalaista.

Ulkomailla syntyneet

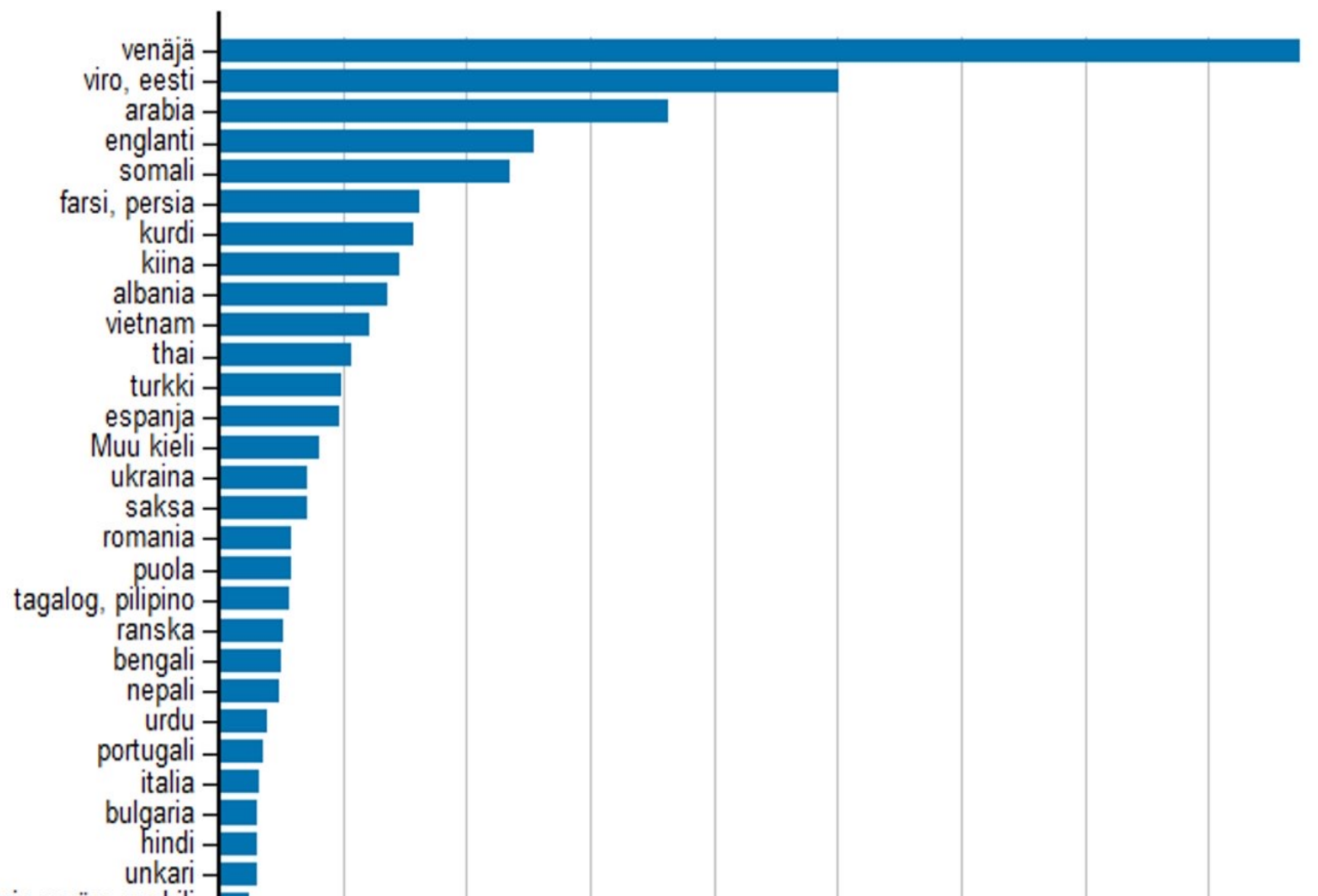
Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden henkilöiden määrä oli yli 442 000 vuonna 2021, eli 8 prosenttia koko väestöstä.

Vieraskieliset

Vuoden 2021 lopussa Suomessa asui 458 000 vieraskielistä eli henkilöä, joiden kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Suurimmat vieraskielisten määrät 2021

Keskeiset käsitteet

Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus

Maahanmuuttanut:

- Yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä viitataan yleensä henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Käsitteellä viitataan kaikkiin eri perustein Suomeen muuttaneisiin henkilöihin. Perusteita ovat esimerkiksi perhesyyt, työ, opiskelu tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus.

Ulkomaalaistaustainen:

- Ulkomaista syntyperää olevalla tarkoitetaan henkilöä, jonka vanhemmat (tai ainoa tiedossa oleva vanhempi) ovat syntyneet ulkomailla. Henkilö voi olla joko Suomessa tai ulkomailla syntynyt ja Suomen tai muiden maiden kansalainen.

Kiintiöpakolainen:

- Henkilö, jonka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on katsonut pakolaiseksi. Kiintiöpakolaisilla tarkoitetaan pakolaisia, jotka valitaan Suomeen niin sanotussa pakolaiskiintiössä. Kiintiön määrä perustuu eduskunnan päätökseen valtion talousarvion yhteydessä.

Pakolainen

- Henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR katsoo olevan pakolainen. Yleiskielessä pakolaisella viitataan usein kaikkiin niihin, jotka ovat joutuneet pakenemaan kotiseudultaan sekä myös niihin, joilla on kohdemaassaan suojeluperusteinen oleskelulupa.

Turvapaikanhakija

- Henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua. Kansainvälistä suojelua voi saada, jos henkilöllä on aihetta perustellusti pelätä joutuvansa vainotuksi (alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta) tai jos hän joutuisi muuhun todelliseen vaaraan kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan.

Paperiton

- Paperittomalla tarkoitetaan henkilöä, joka elää Suomessa ilman laillista oleskeluoikeutta. Paperittoman oleskelu maassa ei ole virallisesti viranomaisten tiedossa tai sallimaa.

**Maahanmuuttaja-
tausta voi
aiheuttaa erilaisia
haasteita nuoren
ja perheen
elämään**

Kielitaito

Kulttuurierot

Yhteisymmärrys

Asenne

Kotoutuminen

Vaille riittävää tukea jääminen

Kotoutumisen osa-alueet

Rakenteellinen

Kulttuurinen

Poliittinen

Sosiaalinen

Samastumisena ilmenevä

NU
KO

Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät

Kotoutumiseen ja siihen kuluvaan aikaan vaikuttavat monet tekijät:

- maahanmuuton peruste
- aiemmat raskaat elämäkokemukset: väkivalta, kidutus, pako, sota, pitkäaikainen työttömyys, huono-osaisuus
- kielitaidot
- koulutustausta
- perhe
- ystävät ja muut sosiaaliset verkostot
- terveydentila: fyysinen terveys ja mielenterveys
- taloudellinen tilanne
- sosiaalinen tilanne
- ikä
- työpaikka
- persoona
- ympäröivän yhteiskunnan asennoituminen, järjestelmät ja palvelut
- harrastukset

Kulttuurisensitiivinen kohtaaminen

- Pohdi oman kulttuuritaustasi vaikutusta ja merkitystä itselle ja omiin asenteisiin.
- Muista kunnioitus ja kiinnostus eri kulttuureja kohtaan.
- Muista avoimuus, kärsivällisyys ja joustavuus.
- Kohtaa henkilö yksilönä, ei tietyn kulttuurin edustajana.
- Älä yleistä: kysy osallistujan omista tavoista, arvoista ja kulttuurista.
- Huomioi osallistujan elämänkokemus ja vahvuudet.
- Huomioi osallistujan yksilölliset tarpeet

[THL, PALOMA-käsikirja](#)

Sinulla on
väliä!

Hyviä käytäntöjä

Tulkkivälitteinen
työskentely 01

Kulttuuritulkkkaus 02

Monikulttuuriohjaaja 03

Henkilöstön
monimuotoisuus! 04

Tasa-arvo- ja
yhdenvertaisuus-
suunnitelma!!! 05

Everyone gets TWO.
I can't just do something
DIFFERENT for ONE student.

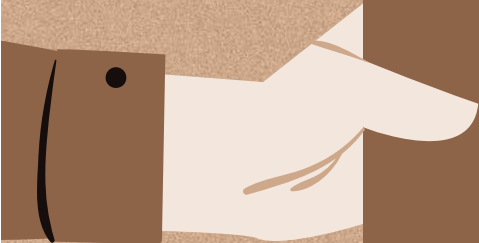
Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille!

Koulutus- ja kasvatusalalla toimiville

- Mitä on rasismi ja rodullistaminen
- Mitä on valkoinen etuoikeus ja kuinka sitä voi purkaa
- Kohti antirasistista koulua
- Miten toimia kun kohtaa rasismia
- Saamelaiset - alkuperäiskansana Suomessa

Videoluentojen avulla opit:

- tunnistamaan rasistisia rakenteita omassa työssäsi
- kehittämään toimintatapoja antirasistisiksi
- käsittelemään tunteita, joita aiheen teemat saattavat herättää.

“The beauty of anti-racism is that you don’t have to pretend to be free of racism to be an anti-racist. Antiracism is the commitment to fight racism wherever you find it, including in yourself. And it’s the only way forward.”

—Ijeoma Oluo

Kiitos!

Onko teillä kysyttävää?

Emnet Tarer

+350 40 73 16 999

Emnet.tarer@gmail.com

CREDITS: This presentation template was created by **Slidesgo**, including icons by **Flaticon**, infographics & images by **Freepik**

Please keep this slide for attribution

Lähteet

- <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>
- Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2020 Pasi Saukkonen: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_03_10_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf
- PALOMA-koulutus on maksuton, verkkopohjainen, laaja koulutuskokonaisuus, joka antaa hyvät perustiedot pakolaistaustaisten asiakkaiden kohtaamiseen ja heidän hyvinvointinsa tukemiseen.
- Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille - tietoa, taitoa, tunnetta tarjoaa laadukkaan ja kattavan tietopaketin rasismiin vastaiseen työhön.
- <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/monimuotoisuus-ja-inklusiivisuus-asiiantuntijaorganisaatiossa>
- MAAHANMUUTTO SUOMESSA -TIETOPAKETTI

Koulu merkityksellisenä kasvuyhteisönä

Kumppanuus ja vaativa tuki

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Turvallinen ja luotettava aikuinen

Kuva: Pixabay

Tiina Korpela-Liimatainen,

- Vastuu kohtaamisesta on aina aikuisella
- Kohtaa joka tilanteessa yksilönä, ihmisenä
- Rakentaa tietoisesti luottamusta
- Näkee kokonaisuuden ja sanoittaa niitä
- Kysyy ja auttaa. Auttaa ja kysyy.
- On sinnikäs
  - ...ja kysyy uudelleen
- Tukee oikea-aikaisesti
- Tunnistaa tavan oppia
- On roolimalli, kannustaa ja maadoittaa.

2

Vaativa tuki, vaativa erityinen tuki, vaativa monialainen tuki

- **Vaativa erityinen tuki**
- *”Vaativaa ja **moniammatillista** erityistä tukea oppimiseensa ja kuntoutumiseensa tarvitsevat lapset ja nuoret, joilla on vakavia psyykkisiä pulmia, moni- tai vaikeavammaisuutta, kehitysvammaisuutta tai autismikirjoa. Lisäksi ryhmään saattaa kuulua lapsia, joiden opetus järjestetään perusopetuslain 18 pykälän mukaisesti.”*
- *Huoltajan tiivis mukana olo*
- Eri tieteenalojen tai terapioiden asiantuntijat
- **Vaativaa ovat oppilaiden tarpeet ja monialaisuus**

- Käsite “Vaativa erityinen tuki” otettiin käyttöön vaativan erityisen tuen Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen yhteisessä tutkimus- ja kehittämishanke VETURissa, kun haluttiin kuvata millaisten oppilaiden opetusta perusopetuksessa tutkittiin ja kehitettiin.
- Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Vaativa erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa. Kehittämissryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34.
- <https://www.tuvel.fi/vaativa-erityinen-tuki/>

Kunta

Hyvinvointialue

Erva-/YTA-alue

Lasten ja nuorten monialaiset palvelut

Kuvan linkit: [Vaativa konsultaatio](#) ja [OT-keskus](#).

Ahkera, innokas, utelias, ystävällinen,
sinnikäs, luova, kekseliäs, on aktiivinen
tunnilla, auttaa muita, huolellinen ja
tunnollinen.

Vetäytyvä, vaikeuksia keskittyä,
häiritsee tunnilla, on ilkeä toisille,
potkii, lyö, valehtelee, ei tottele, tulee
myöhässä, ei tee kotitehtäviä, kiroilee,
varastaa.

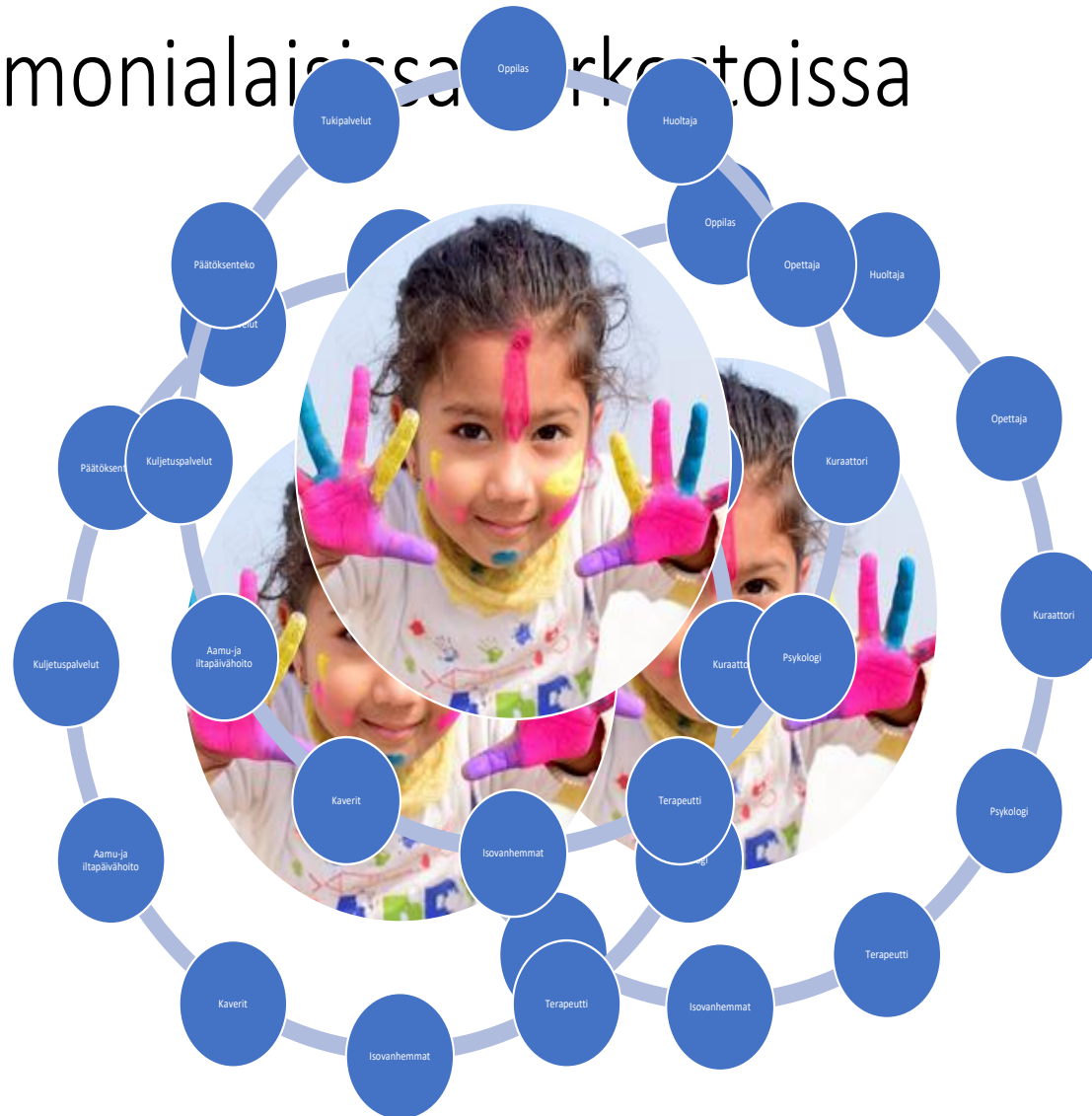

Tiina Korpela-Liimatainen

Kohtaamisia monialaisissa verkostoissa

- Oppilas
- Huoltaja
- Opettaja
- Kuraattori
- Psykologi
- Terapeutti
- Nuorisotyö
- Harrastukset
- Isovanhemmat
- Kaverit
- Aamu-ja iltapäivähoito
- Koulukuljetus
- Päätöksenteko
- Tukipalvelut

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Dialogisesti

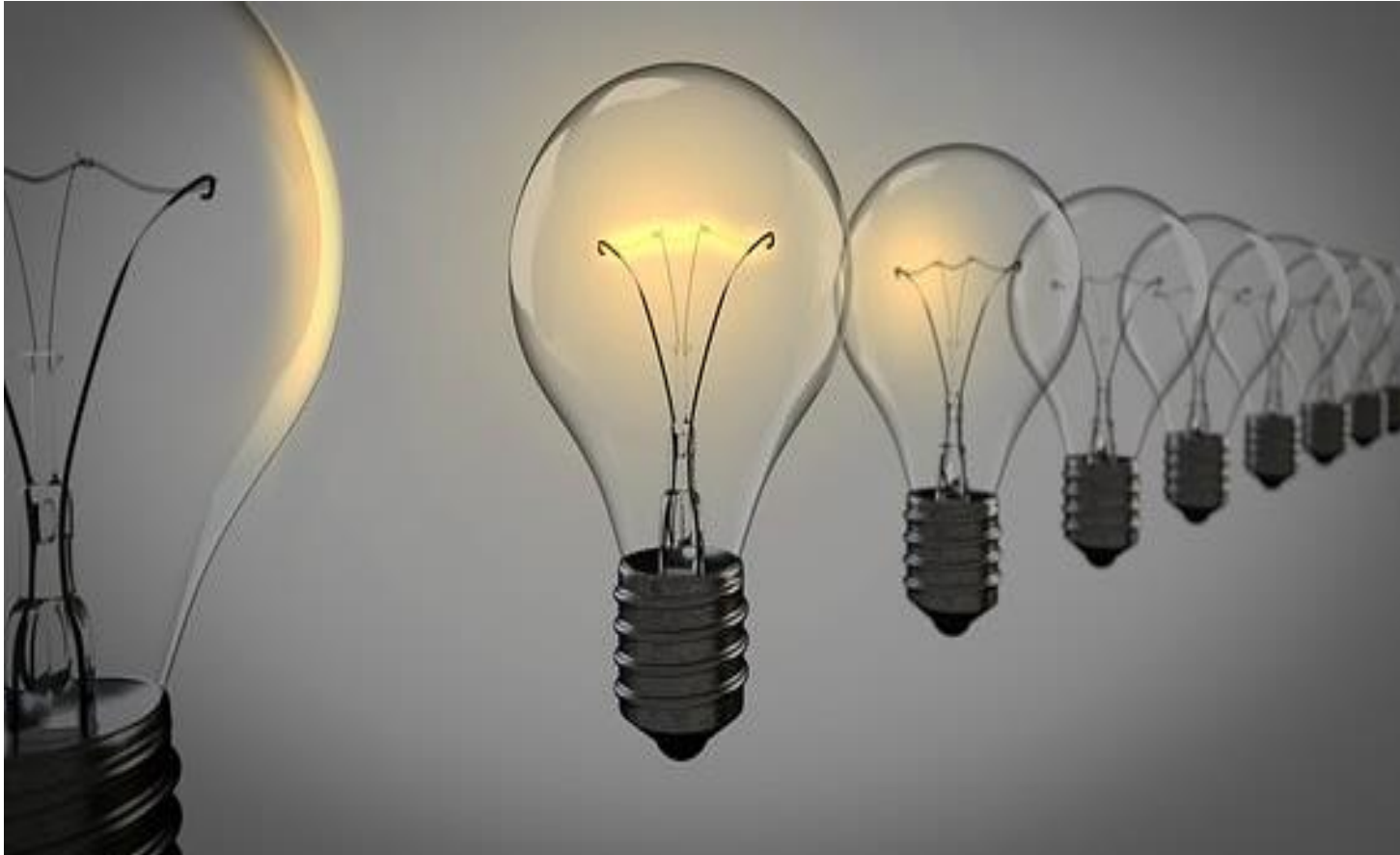
- Kirkastetaan, miksi olemme kokoontuneet
- Muistetaan, että lapsen asia on keskiössä
- Työskentelyn alkuun, luodaan yhteinen tavoite
- Keskustelun aikana muistetaan yhteinen tavoite, tunnistetaan, jos tavoite muuttuu tai sitä on tarkoituksenmukaista muuttaa
- Erotetaan kuunteleminen ja puhuminen.
- Puhutaan suoraan.
- Liitytään toinen toistemme puheeseen.
- Haetaan yhteisiä ratkaisuja.
- Sovitaan toimenpiteistä.
- Sovitaan seurannasta.
- Luotetaan havaintoihin ja toimitaan dynaamisesti.
- Onko lapsella muista verkostoja, joissa olisi hyvä olla tietoinen edistymisestä?
- Lapsen hyvinvointi ei määriy kalenterimerkinnöissä.

Suositus: eratauko.fi

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Kumppanuus ja vastuu ovat ehdottomia monialaisen verkostotyön onnistumisessa. Miten teemme tästä hetkestä riittävän hyvän?

31.8.2023

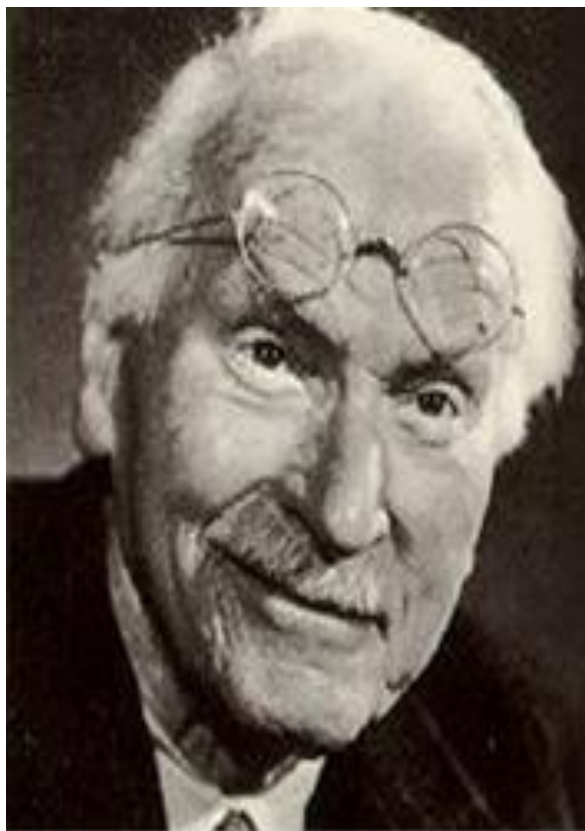
Tiina Korpela-Liimatainen

Millaisia kysymyksiä meidän tulee osata kysyä tulevaisuudessa,
jotta liitymme toisiimme yhä uudelleen ja uudellen
todellisuuden muutoksesta huolimatta?

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Carl Jung (1875–1961)

*Voit ymmärtää, hyväksyä ja
hyödyntää ihmisten erilaisuuden
vasta sitten, kun ymmärrät itseäsi
ja omaa tapaa ajatella ja toimia.*

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

OPPILAS AIKUINEN YHTEISÖ

31.8.2023

Tiina Korhela-Lumatainen

**Millainen on sinun oma
kokemuksesi?**

½ s. - 2min.

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

**Miten voisin toimia
systemiälykkäästi?**

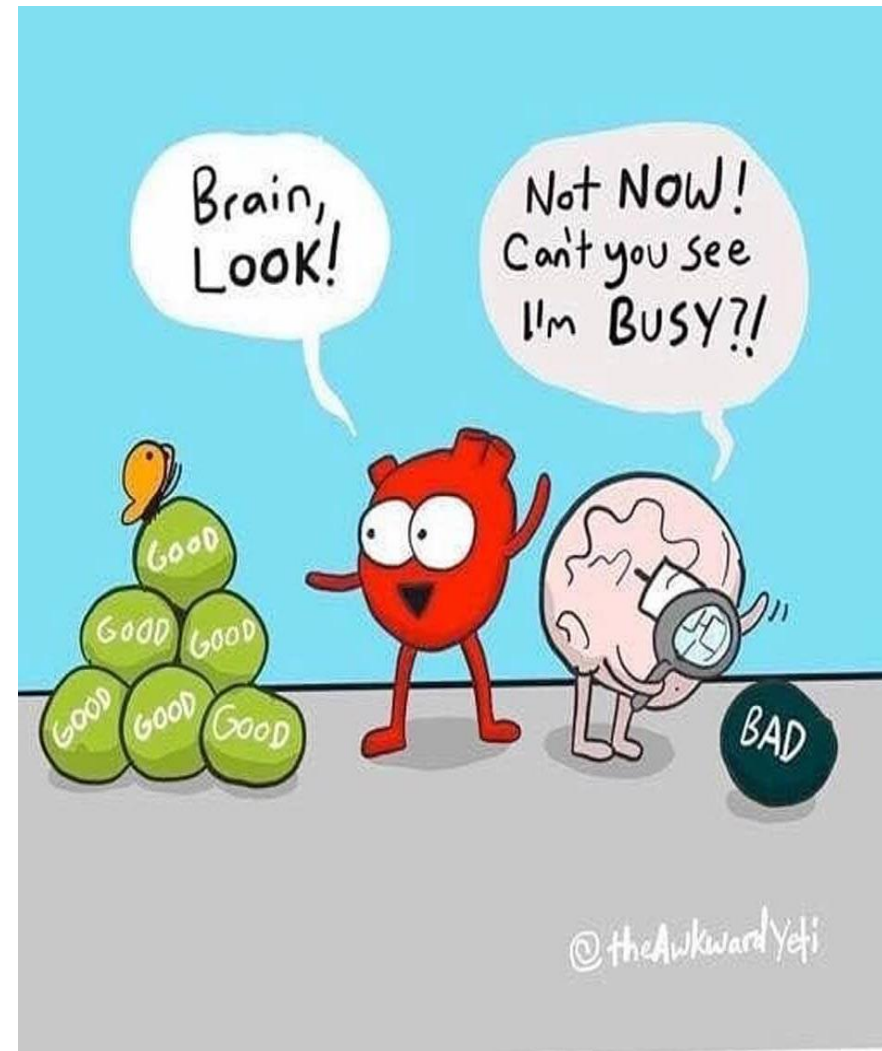
Systeminen havainnointi
Virittäytyminen
Pohtiminen
Myönteinen sitoutuminen
Intohimoinen uuden
etsiminen
Reagointikyky
Viisas toiminta
Myönteinen asenne.

(vapaasti käännetty teoksesta Hämäläinen, Jones, Saarinen 2014, Being Better Better)

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

3:1
Barbara
Fredricksson

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Huomaa hyvät asiat! Sano ääneen !
Kiitä! Nappaa kaveri kiinni hyvän teossa! Parasta!
Opettele tuntemaan omat vahvat puolesi!
Muista, miten ihmeessä selvisit, kun oli hankalaa!
Ole utelias! Kokeile! Opettele uusi taito säännöllisesti.
Älä luovuta, koita uudestaan! Huomaa oma kehittymisesi!
Tarkkaile ja huomaa kauniit asiat! Pysähdy ja hengitä!
Auta muita!

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Lämmin kiitos
pysähtymisestäsi tähän
hetkeen.
Voi hyvin!

31.8.2023

Tiina Korpela-Liimatainen

Tiina

- THL: Valtion koulukotikoulun johtava rehtori
- erityisluokanopettaja, luokanopettaja, ratkaisukeskeinen valmentaja, työnohjaaja
- OKM VIP –verkosto, Vaatu –työnyrkin varapj ja pj. sijoitet lapset teemaryhmä, HYKS -vaatu
- Oma opetuskokemus: kaikki perusopetuksen vuosiluokat 18 vuoden ajalta
- Koulutus – ja valmennuskokemus vuodesta 2006 : peruskoulut, johtoryhmät, varhaiskasvatus, keskiasteen koulut, yritykset
- Yksilö- ja ryhmätyönohjaukset
- Yhteys : 0405344376, tiinakl@icloud.com

HY+ Koulu merkityksellisenä
kasvuympäristönä
Kodin ja koulun yhteistyö –
Yhdessä samaan suuntaan
katsominen

31.8.2023

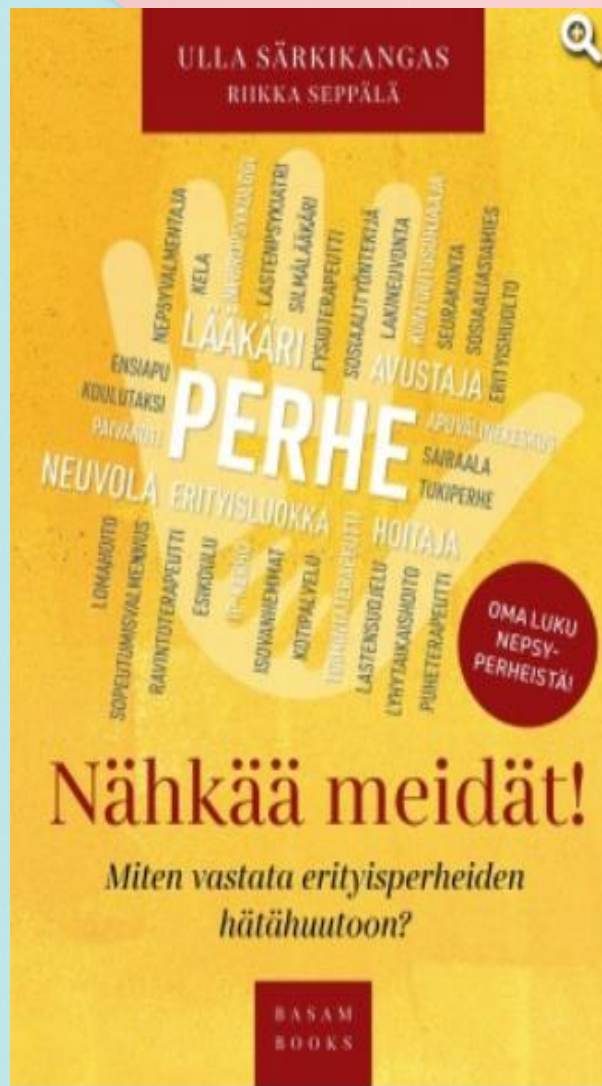
Riikka Seppälä

www.riikkaseppala.fi

www.erityisvoimia.fi

Toivon
tiellä

Ulla Särkikangas & Riikka Seppälä

Näkkää meidät! -teos syntyi halusta tehdä näkymätön näkyväksi. Maalata lukijalle kuva erityisperheiden arjesta ja elämästä, jotta heidät tunnistettaisiin ja tunnustettaisiin nykyistä paremmin. Että oikeanlainen apu ja tuki saavuttaisi heidät ennen jokapäiväisen elämän kuormittumista ja kriisiytymistä.

Erityisvoimia

Neurokirjon perheille ja heidän parissa toimiville suunnattu, matalankynnyksen ensitieto sivusto.

www.erityisvoimia.fi

- tukea ja vinkkejä neurokirjon arkeen ja kuormituksen säätelyyn
- asiantuntija-artikkeleita
- vertaistarinoita
- maksuttomia ladattavia työkaluja oppaita
- vanhemmille suunnattu voimavarapankki
- yli 10 000 ihmistä mukana yhteisössä

Mikä voi haastaa yhteistyötä:

“Tuntuu ettei vanhemmat sitoudu yhdessä työskentelyyn.”

“Vaikealta tuntuvat tilanteet saavat turhautumaan ja tuntemaan epävarmuutta.”

“Yhteistä kieltä ei tunnu löytyvän, tuntuu että puhutaan eri asioista.”

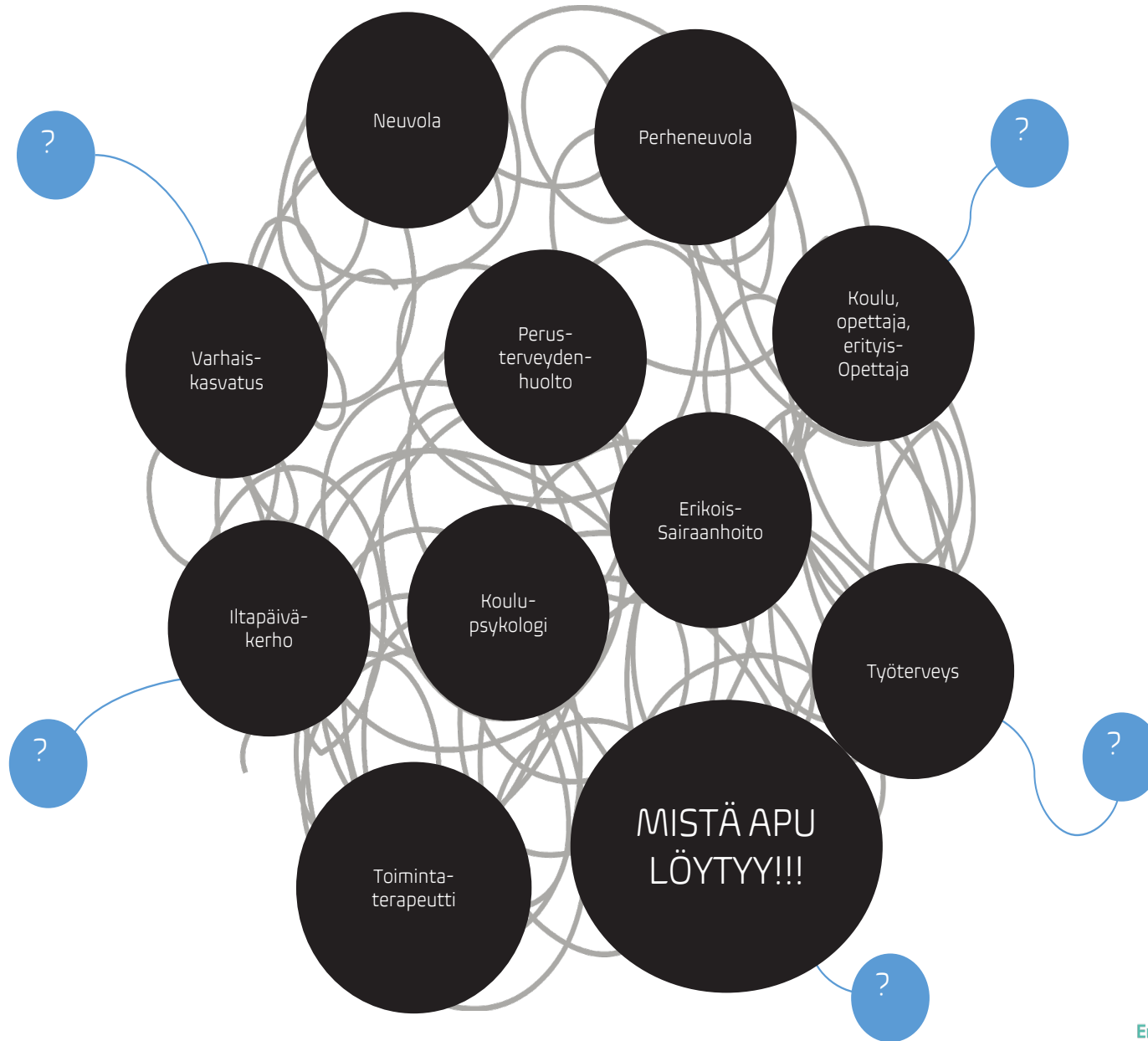
“Kokonaiskuvan saaminen tilanteesta voi olla vaikeaa.”

@toivontiella / @erityisvoimia

Toivon
tiellä

Toivon
tiellä

Näkymätön oirehdinta jää piiloon

Näkymättömän oirehdinnan vaikutuksia perheen arkeen ei ymmärretä

Asenteet ja uskomukset

Ymmärtämättömyys

Palvelujen pirstaleisuus, epäselvä vastuunjako, palvelut sattuman varaisia ja epätasalaatuisia

Kiire ja henkilöstön vaihtuvuus

Todistamisen taakka perheillä

Häiriökysyntä

Eteenpäin ohjaamisen kulttuuri

Diagnostiset menetelmät vanhentuneet/ riittämättömät (esim. neurokirjon tyttöjen tunnistaminen)

@toivontiella

Voin täysin allekirjoittaa miten vaikeaa, kuormittavaa ja ahdistavaa on yrittää taistella koneistoa vastaan samalla kun hakee lapselle apua. Kerta toisensa jälkeen resurssipulaa ja ei oota. Lapsi kokee epäonnistumisia koulussa, syrjintää ja tiputetaan harrastuksista ulos kun ei pärjää tavisten kanssa. Mitään vikaa ei muualla koskaan ole eikä apua tule mistään, mistä hakee. Vanhempien edellytetään olevan joka päivä ja ikinen hetki tavoitettavissa ja kun sanot että väsyttää niin sehän on sitten taas huolenaihe. Kun ei saa sanoa edes ääneen, miten raskasta on ja siihen ei auta keskustelu.

Ei ole päivää ilman ylikuormitustilaa ja ongelmia. Silmien alla on jo kolmenkertaiset renkaat, jotka ei nukkumalla häivy. Väsymys on ihan tolkuton ja vaan tartte jaksaa. Nepsylasten ja perheiden elämä on selviytymistä eikä kukaan tätä ymmärrä joka ei sitä arkea elä. Se on niin helppo huudella ulkopuolisten.

Kohtaamattomuus

Turhautuminen

Uupumus

Tunteiden vuoristorata

Riittämättömyys

Tuomitukseksi tuleminen

Häpeä ja syyllisyys

@toivontiella/ @erityisvoimia

Toivon
tiellä

—

“Neuropsykiatrisesti oireileville lapsille ja nuorille kouluympäristö voi herkästi olla liian vaativa, eikä tukea ole välttämättä tarpeeksi.”

-Eveliina Varimo,
Lastenpsykiatrian erikoislääkäri

Lähde: Yle 28.4.2023

AHDISTUKSEN TAUSTALLA NEUROKIRJON PIIRTEET

Kuormitus- ja aisti
herkkyudet

Tunteiden
tunnistamisen
haasteet

Sosiaalisten
tilanteiden
monimutkaisuus

Toiminnanohjauksen
haasteet

Tiedon
käsittelyn
erityispiirteet

Ulkopuolisuuden
tunne ja häpeä

Toivon
tiellä

ADHD JA AUTISMI- PÄÄLLEKKÄISYYDET

ADHD

AUTISMI

Työmuistin haasteet
Uutuuden viehäytys
Tarkkaavuuden säätelyyn haasteet
Sosiaalisten vihjeiden tunnistamisen pulmat
Itsehillinnän pulmat

Mielenkiinnon mukaan ohjautuminen
Sosiaaliset haasteet
Tunteiden säätely
Syvällinen ajattelu
Aistipulmat
Uppoutuminen/jumiin jääminen
Kuormitusherkkyyys

Aikasokeus
Toiminnan ohjauksen haasteet
Muutostilanteiden vaikeus
Voimakas hylkäämisen pelko
Impulsiivisuus
Korostunut riski mm. päihteiden väärinkäytölle, syömishäiriölle, itsetuhoisuudelle, ahdistukselle

Tiedon käsittelyn erityispiirteet
Ruutiinien ja samana pysymisen merkitys
Turvakäyttäytyminen
Toistuvat käytösmallit
Haasteet sosiaalisen koodiston kanssa
Erityiset mielenkiinnon kohteet

@toivontiella

Koulupoissaolot & nepsyt - mitä on hyvä ymmärtää

ahdistus ja
huonommuuden
kokemus, erilaisuus

aistiasiat ja
kuormitusherkkyys

toiminnanohjauksen
haasteet

joustojen puute &
kohtuuttomat odotukset

häpäisy, kiusaaminen,
silmätikuksi
tuleminen

yksinäisyys &
ulkopuolelle
jääminen

Oppilaiden omia sanoituksia:

“Häly luokassa sattuu korviin.”

“Joka päivä on äärimmäistä stressiä ja sattuu mahaan.”

“Mitä seuraavaksi tapahtuu?”

“En ymmärrä mitä minun pitää tehdä, teeskentelen vain tekeväni.”

“Kuku puhuu seuraavaksi”

“Vaatteiden vaihto ahdistaa enkä ymmärrä pelin sääntöjä.”

“Olen mukana, mutta en mukana.”

TOP 6 SYYTÄ OPPILAAN KOULUPOISSAOLOIHIN

@toivontiella

Top 6 syytä koulupoissaolojen taustalla

- ✓ Ahdistus 93,55 %
- ✓ Aistisäätelyn poikkeavuudet 67,74 %
- ✓ Vaikeudet henkilökunnan kanssa 52,85 %
- ✓ Siirtymätilanteiden haasteellisuus 51,61 %
- ✓ Heikko itsetunto 50,81 %
- ✓ Trauma 48,39 %

Toivon
tiellä

**PINNALLA NÄKYVÄ
KÄYTTÄYTYMINEN**

Sulkeutuneisuus

Agressio

*AGGRESSIIVISUUTTA, SÄÄNTÖJEN OHITTAMISTA,
OPPIMISVAIKEUKSIA, TEHTÄVISTÄ KIELTÄYTYMISTÄ,
RUMIA PUHEITA, HÄLYHERKKYYTTÄ, SYÖMISPULMIA,
JUMIUTUMISTA...*

Jumittaminen

Omaehtoisuus

Levottomuus

Kiroilu

Vastustaminen

**PINNAN ALLA
OLEVAT TUNTEET**

Väärinymmärretty

Häpeissään Epävarmuus

Yksinäisyys
Pettymys

Kuormittunut

*SYY-SEURAUSSUHTEET, OMAN TOIMINNAN OHJAUS,
AJAN HAHMOTUS, AISTIHAHMOTUS, KIELEN
HAHMOTUS, VIREYSTILAN VAIHTELUT, TUNTEIDEN
SÄÄTELYVAIKEUDET...*

Turhautuminen

A photograph of a sidewalk with a chalk drawing. The words "You Are LOVED" are written in large, white, outlined letters. The word "LOVED" is in all caps. There are several colorful stars (purple, green, pink) scattered around the text. At the bottom of the drawing is a multi-colored rainbow. The background is a light-colored concrete sidewalk with some fallen leaves.

You Are
LOVED

"Sillä, että vain yksikin ammattilainen kohtaa ja kuulee nuoren ja meidän vanhemmat ymmärryksellä, ilman omia ennakkoluuloja, voi muuttaa koko elämän suunnan."

- Erityisvoimia.fi sivun lukija

Empatia mahdollistaa nähdyksi ja kuulluksi tulemisen

Empatia on:

- ✓ Toiseen asemaan asettumista
- ✓ Erilaisuuden hyväksymistä
- ✓ Tuomitsemattomuutta
- ✓ Tunteiden sanoittamista
- ✓ Itsemyötätuntoa

Toivon
tiellä

Katso toinen kauniiksi.

@toivontiella / @erityisvoimia

- Vanhempien tunne- ja kokemusmaailman ymmärtäminen
- Tilan ja ajan antaminen dialogissa
- Omien uskomusten ja ihmiskäsityksen tarkastelu
- Läpinäkyvyys ja selkeys
- Yhteisistä viestintäkanavista sopiminen
- Vanhempien asiantuntijuuden kunnioittaminen
- Konkreettiset yhteiset tavoitteet
- Onnistumisten sanoittaminen ja hyvän huomaaminen

Toivon
tiellä

Samaan suuntaan

“Oletteko löytäneet sellaista apua, josta on ollut teille
aidosti apua?”

“Mitä toivoisit minulta?”

“Miten voisimme onnistua
yhdessä?”

Ratkaisukeskeiset kysymykset avuksi

- Miltä tämä sinusta näyttäytyy
- Ymmärsinköhän oikein
- Kertoisitko lisää
- Haluaisin ymmärtää paremmin
- Mistähän voisi olla kysymys
- Onko vielä jotakin muuta tärkeää
- Mitä toivoisit minulta
- Miten voisin auttaa
- Miten voisimme yhdessä onnistua
- Oletteko löytäneet sellaista apua, josta on ollut hyötyä

Tältäkin empatia kuulostaa:

- *“Tutkitaan rauhassa, olen tässä auttamassa.”*
- *“Tuntuu varmasti todella rankalta, ymmärrän hyvin.”*
- *“Hei, mietitään tätä yhdessä, kyllä me onnistutaan.”*
- *“Mikä sinua/ teitä auttoi viimeksi.”*

6. kysymystä nähdyksi tulemisen hetkiin

**Onko kyseessä
stressireaktio?**

Kuormitustekijöiden
syvälinen
ymmärtäminen

**Mitkä tarpeet eivät
täyty?**

Pinnan alle näkemisen
taito ja empatia

**Miten voin luoda
turvallisen tilan?**

Psykologisen turvallisuuden
vaaliminen

**Miten onnistua
kanssasäätelyssä?**

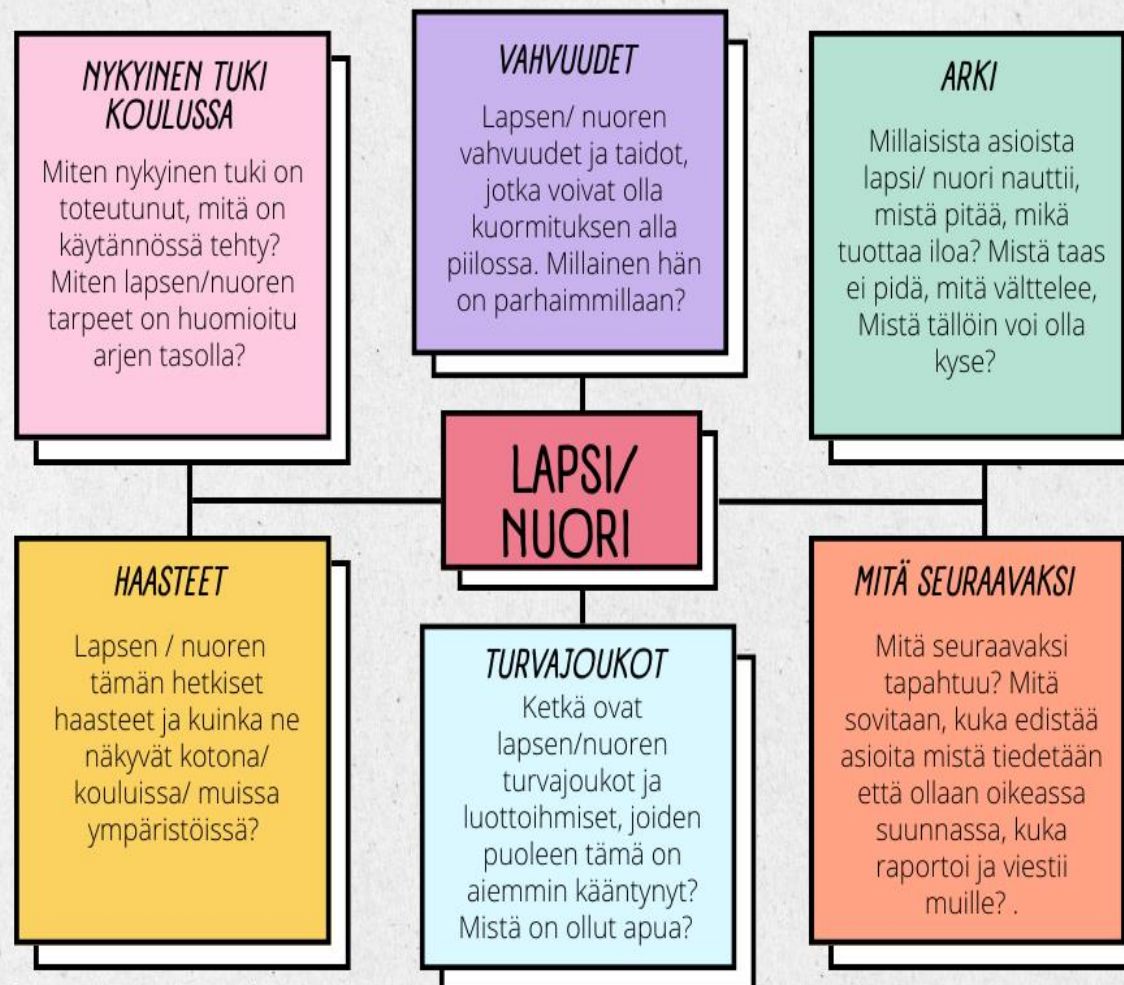
Oman roolin
ymmärtäminen
rinnallakulkijana

**Miten voin lisätä
autonomiaa?**

Osallisuuden ja
motivaation
merkityksen
ymmärtäminen

**Miten onnistumme
yhdessä?**

Asiakkaan
asiantuntijuuden
arvostaminen ja
hyödyntäminen

Toivon
tiellä

Riikka Seppälä

www.riikkaseppala.fi

Puh. 050 371 2000

Ig:

@toivontiella & @erityisvoimia

Iso kiitos!

Ajatuksia, kysymyksiä,
kommentteja?

Toivon
tiellä